

Barne- og likestillingsdepartementet

Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres ref: **Vår ref:**   2016/54026-2   **Arkivkode:**   720   **Dato:**   03.06.2016

Høring - Direktiv om tilgjengelighet til varer og tjenester for personer med funksjonsnedsettelse

Vi viser til bestilling fra Barne- og likestillingsdepartementets (BLD) «Høring - Europakommisjonens forslag til direktiv om tilgjengelighet til varer og tjenester for personer med funksjonsnedsettelse. (Tilgjengelighetsdirektivet) - Vurdering av konsekvenser ved eventuell gjennomføring i norsk rett.»

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) besvarer i dette brevet bestillingen. Direktoratet har fått en utsatt frist til 12. juni 2016.

Svaret angir Bufdirs vurderinger ved en eventuell gjennomføring i norsk rett, generelle merknader og merknader til de enkelte artiklene i direktivforslaget.

Overordnede vurderinger

Direktoratet ønsker Europakommisjonens forslag om et nytt EU-direktiv «Tilgjengelighet til varer og tjenester» (direktivet) velkommen. Personer med varige funksjonsnedsettelse vil få lettere tilgang til varer og tjenester dersom direktivet vedtas i EU og innlemmes i EØS-avtalen. Samtidig vil personer med midlertidig funksjonssvikt, og den voksende eldrebefolkningen få de samme styrkede rettighetene. Bufdir mener direktivet vil få stor betydning for likestilling av store deler av befolkningen, grupper enkeltpersoner som ellers kunne stått i fare for å bli ekskludert fra allmenn samfunnsdeltakelse. I tillegg vil direktivet medføre høyere kvalitet og tilgjengelighet til allmenne varer og tjenester, noe som være et gode for hele befolkningen.

Direktivet vil hjelpe Norge med å oppfylle sin traktatforpliktelse i FN-konvensjonen for rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD), særlig etter artikkel 9 jf. artikkel 3, litra f. Men også i artiklene 5 (likhet og ikke-diskriminering), 8 (bevisstgjøring), 10 (retten til liv), 11 (risikosituasjoner og humanitære nødsituasjoner), 12 (likhet for loven), 19 (retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet), 20 (personlig mobilitet), 21 (ytringsfrihet og meningsfrihet og tilgang til informasjon),

24 (utdanning), artikkel 27 (arbeid og sysselsetting) og 29 (deltakelse i det politiske og offentlige liv) berøres av direktivforslaget.

Universell utforming av teknisk utstyr er et viktig bidrag til likeverd og livskvalitet for den enkelte. Deltakelse i samfunnet er et sentralt vilkår for et fungerende demokrati. Det er derfor viktig at forslaget blir innlemmet i EØS-avtalen. Det er ikke noe i veien for at nasjonale bestemmelser går lenger enn direktivforslaget. Forslaget er kun en ramme for minimumsrettigheter. Eksempelvis kan Norge ha krav om et universell utformet stemmesystem under Storting- og kommunevalg, selv om dette ikke er opplistet i direktivforslaget. Dette vil også være i tråd med CRPD artikkel 29.

På noen områder regulerer direktivet sektorer eller tjenester som allerede er regulert av norsk lov. Tilgjengelige transportsystemer er et slikt område. Direktivet krever eksplisitt at billett- og innsjekkingsautomater skal være tilgjengelige. Det gjør også den norske IKT-forskriften under DTL. Når det gjelder bygninger og annen infrastruktur knyttet til transportsektoren (Annex 1, seksjon X) kan riktignok statene selv bestemme hvor langt de vil følge bestemmelsene. I Norsk lov er dette området bl.a. regulert i Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL) som sier at hovedløsningen i de fysiske forholdene skal tilrettelegges. Dette inkluderer bygninger og annen infrastruktur.

Direktivet inkluderer tilgjengelighet til løsninger som foreløpig ikke er regulert i Norge. Å kunne lese litteratur via e-bøker er et slikt område. Flere og flere leser e-bøker. E-bøker har store muligheter for tilgjengelighet, i det at elektronisk skrift kan forstørres, farges, leses opp, editeres og kopieres. Å sette tilgjengelighetskrav til e-bøker, slik direktivet gjør, vil være et virkningsfullt grep for å inkludere mange som i dag er ekskludert fra litteratur og generell lesing og skriving. Tilsvarende gjelder for medietjenester. Her vil direktivet styrke innbyggernes tilgang til tjenester i forhold til norsk lov og praksis i dag.

Direktivet har også en rekke gråsoner der det er uklart hva som blir regulert eller ikke. Tilgjengelige telefonitjenester er et slikt gråsonerområde. Det er for Bufdir ikke klart om nødmeldetjenester er inkludert i denne delen av direktivet eller ei. I følge CRPD artikkel 11 Risikosituasjoner og humanitære nødssituasjoner, skal stater iverksette nødvendige tiltak for å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne beskyttelse og sikkerhet i risikosituasjoner. DTL regulerer per i dag ikke tilgjengelighet til telefonitjenester og tilhørende terminalutstyr med avansert datakapasitet for forbrukere. Dersom det viser seg at nødmeldetjenester blir inkludert i direktivet, vil det kunne styrke rettigheter og sikkerhet befolkningen i Norge i nødssituasjoner.

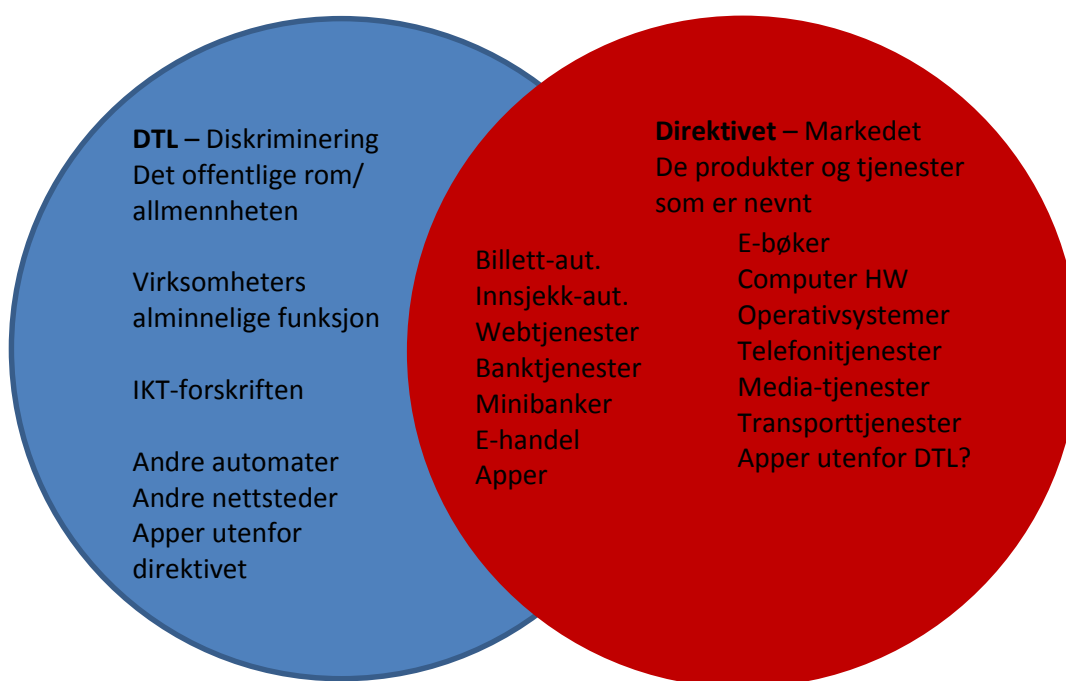
Direktivet og DTL

DTL vil ikke stride imot direktivet om det blir innlemmet i EØS-avtalen, men fordi direktivet har et annet virkeområde enn DTL, må norsk regelverk endres, dersom Norge skal oppfylle sine forpliktelser etter direktivforslaget. Dette kan gjennomføres enten ved å endre eksisterende forskrifter med hjemmel i DTL eller vedta nye lover og forskrifter.

Bufdir mener det er hensiktsmessig å forankre bestemmelsene i direktivet i DTL, på en slik måte at det blir overlapp mellom de varene tjenestene som omfattes og at kravene til tilgjengelighet samsvarer. En slik harmonisering vil skape oversiktighet og ivareta forutsigbarhet og rettssikkerhet både for forbrukere, produsenter og leverandører. Direktoratet mener at denne jobben allerede nå bør påbegynnes slik at Norge er klar dersom direktivforslaget blir vedtatt i EU og innlemmes i EØS-avtalen.

Direktivforslaget har markedet som utgangspunkt for å sikre tilgjengelige varer og tjenester, mens DTL tar utgangspunkt i menneskerettigheter og ikke-diskriminerings-tenkning. Riktig nok henviser bakgrunnsnotatet for direktivet også til CRPD, men direktivet handler i all hovedsak om å gjøre tilgjengelige produkter og tjenester rimeligere og enklere å få tak i ved hjelp av markedsmessige tiltak. Det er likevel relativt stort samsvar mellom den praktiske virkningen av direktivet og DTL for borgerne / forbrukerne.

Figuren nedenfor illustrerer virkeområdene til direktivet og DTL. I tillegg kommer at DTL fokuserer på hovedløsninger rettet mot allmennheten, mens direktivet gjelder alle bruksområder for nevnte produkter og tjenester.

De største forskjellene er:

- **Virkeområder:**

Det er overlapp mellom DTL og direktivet der direktivet nevner produkter og tjenester som benyttes i virksomheters hovedløsninger rettet mot allmennheten.

Det er ikke overlapp når løsninger rettet mot allmennheten ikke er nevnt i direktivet. Det er heller overlapp for produkter og tjenester som er nevnt i direktivet, men som ikke benyttes i virksomheters hovedløsninger mot allmennheten (se figur ovenfor). En ulikhet i virkeområdene gjør systemet mindre oversiktlig og mindre forutsigbart for alle berørte parter. Mangel på oversikt og forutsigbarhet vil kunne svekke innbyggernes rettssikkerhet.

Bufdir mener det er viktig at innbyggerne skal få en klar og entydig rettsbeskyttelse. Derfor bør tilgang på varer og tjenester nedfelles i DTL i en ny paragraf. I tillegg bør DTL fjerne kravet

om «virksomhetens alminnelige funksjon» i § 13 tredje ledd første punktum i for de varer/tjenester listet opp i direktivforslaget.

- **Bruksområder:**

Produkter anskaffet til privat bruk, vil ikke være omfattet av DTL, men kan være omfattet av direktivet. Produkter anskaffet for bruk i en hovedløsning rettet mot allmennheten vil (ofte) være omfattet av DTL, men ikke nødvendigvis av direktivet. En slik ulikhet i rettsreglene kan skape usikkerhet for innbyggerne. Denne forvirringen svekker innbyggernes rettsikkerhet og forutsigbarhet.

For at innbyggerne skal få en klar og entydig rettsbeskyttelse mener Bufdir at tilgang på varer og tjenester nedfelles i DTL i en ny paragraf hvor man også fjerner kravet om «rettet mot allmennheten» i DTL § 13 første ledd siste punktum for de varer/tjenester listet opp i direktivforslaget.

- **Hvor ansvaret for tilgjengelige varer og tjenester er lagt:**

DTL legger ansvaret for tilgjengelige løsninger på tilbydere av varer og tjenester til allmennheten, mens direktivet legger ansvaret for tilgjengelighet på produsenter, distributører og forhandlere, uavhengig av bruksområde. I direktivet er produsentene tillagt størst ansvar for at deres varer og tjenester samsvarer med direktivet, med krav til dokumentasjon og annet. Dette vil ikke ha nevneverdig konsekvenser for innbyggerne. Det viktige er at innbyggerne har reelle klagemuligheter ved brudd på bestemmelsene.

- **Myndighetenes oppfølgingsansvar:**

Tilgjengelighetsdirektivet forutsetter at statene etablerer mekanismer for oppfølging av direktivet, både overfor leverandørsiden og kunde/forbrukersiden som vi ikke har i dag. Det er lagt opp til at dokumentasjonskrav med videre ikke skal bli unødig tyngende sett i forhold til målet med regelverket. Kravene vil kunne ha økonomiske og administrative konsekvenser både overfor leverandører og forbrukersiden. Likevel vil disse oppfølgingsmekanismene vil ha stor verdi for innbyggerne som bevismateriale ved en eventuell klage for manglende tilgjengelighet.

I bakgrunnsnotatet framgår det at EU vil benytte harmoniserte standarder som et redskap for å sikre like krav i hele EU til de varene og tjenestene, som direktivet omfatter. Dette europeiske standardiseringsarbeidet kan det være interessant for norske interesser å delta i. Bufdir arbeider med en strategi for arbeid med universell utforming og tilgjengelighet i standardiseringsarbeid. Bufdir og Standard Norge har også ledelse og sekretariat av SAGA (Strategic Advisory Group on Accessibility) for de europeiske standardiseringsorganisasjonene CEN og CENELEC. Slik Bufdir vurderer det, så vil SAGA vil kunne spille en rolle i utvikling av harmoniserte standarder knyttet til direktivet.

Merknader til de enkelte artiklene

Bufdir kommenterer kun de artiklene som har særlig relevans for direktoratets arbeid og som direktoratet har særlige forkunnskaper om.

Artikkel 1 - Scope

DTL omfatter hovedløsninger i det offentlige rom begrenset til enkelte sektorer. Direktivet oppgir en uttømmende liste av produkter og tjenester, som vil gjelde uansett bruksområde, også varer og tjenester anskaffet til privat bruk. Så lenge kravene i DTL ikke reduseres, jf. dagens krav, vil dette innebære en utvidet adgang til tilgjengelige varer og tjenester for hele befolkningen.

Artikkel 2 - Definitions

Definisjonen på universell utforming i direktivet går lenger enn definisjonen i DTL, særlig ved at direktivet også omfatter produkter. Det innebærer en faktisk bedring av tilgangen på tilgjengelige produkter for forbrukerne. Bufdir anbefaler at det gjøres tillegg i DTL, slik loven også omfatter de produktene (og eventuelt tjenestene og programmene) som nevnes i direktivet. Det medfører ikke nødvendigvis at definisjonen av universell utforming i DTL må endres.

Artikkel 11 - Obligation of service providers

Artikkel 11 (2): Tjenesteytere skal gi informasjon om hvordan tjenestene møter kravene som er satt i direktivets artikkel 3 for allmennheten. Informasjonen skal gjøres tilgjengelig i skriftlig og muntlig form, og på en måte som er tilgjengelig for personer med nedsatt funksjonsevne. En tekstlig versjon i elektronisk format vil for en stor grad dekke disse behovene. Slik tekst kan presenteres med ulike fonter farger, størrelser, vises på leselist og leses opp med syntetisk tale.

Artikkel 11 (3): Tjenesteytere skal sørge for at det finnes prosedyrer som garanterer at tjenesten er i samsvar med kravene som følger av direktivet.

Denne bestemmelsen vil ha stor informasjonsverdi for alle. Dessuten vil bestemmelsen ha bevisverdi ved en eventuell klagesak i ettertid.

Artikkel 17 - Market surveillance of products

Artikkel 17 forutsetter at medlemslandene har et organ for markedsovervåking og setter krav til offentliggjøring av kunnskap om markedsaktører og produkter. Det må utredes hvordan markedsovervåkingen skal implementeres i Norge.

Artikkel 17 pålegger medlemsstatene å sikre at informasjon markedsovervåkningsmyndighetene har vedrørende de økonomiske «aktørenes» samsvar med gjeldende tilgjengelighetskrav etter artikkel 3, og vurderinger av unntak etter artikkel 12, blir gjort tilgjengelig for forbrukerne etter forespørsel, og i tilgjengelig format, med mindre denne informasjonen ikke kan gis som følge av taushetspliktsreglene i artikkel 19 (5), eller Regulation (EC) No 765/2008. Dette kravet innebærer en nyttig styrking av forbrukeres rettigheter på direktivets virkeområde.

Artikkel 25 - Enforcement

Medlemsstatene skal sørge for at tilstrekkelige og effektive midler eksisterer for å sikre at direktivet etterlevs. Dette forutsetter at både forbrukere og offentlige- eller private foreninger, organisasjoner og andre enheter, kan ta saken inn for domstolene eller for en kompetent administrativ enhet, for å sikre at nasjonale bestemmelser som gjennomfører direktivet er oppfylt.

Siden direktivet ikke har samme struktur som DTL og har et utgangspunkt i markedsadgang, knyttes ikke mangelen på tilgjengelighet til diskriminering på samme måte som i DTL. Den som føler seg diskriminert vil således ikke kunne klage til Ligestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) ved brudd på direktivet dersom bestemmelsene ikke knyttes til DTL. Dette vil ha stor betydning for den det gjelder. Bufdir mener derfor at dersom direktivet blir vedtatt i EU og det innlemmes i EØS-avtalen bør bestemmelsene i artiklene i direktivet inkorporeres i DTL eller med hjemmel i DTL.

Med hilsen

Bjørn Lescher-Nuland (e.f)
avdelingsdirektør (fung.)

Åse Kari Haugeto
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.